

Miksi omaishoitoa ajetaan kriisiin?

Omaishoidosta ja sen kunnallisesta tukemisesta on syntynyt mittava keskustelun ja myöskin päätösten aihe.

Säästökeinona asia on ehkä ajautunut muutosten kohteeksi semmoisten ihmisten toimesta, joilla ei ole omakohtaista kokemusta omaishoitoon osallistumisesta. Omaishoito on lähinnä ja enimmäkseen kutsumustyötä, jota kannustaa läheinen suhde hoidettavaan.

Kun ryhdytään miettimään ja laskemaan pelkästään taloudellisuutta, omaishoito on arvokasta. Esimerkiksi kolmen euron tuntipalkan mukaan, lisäksi ruoka- ja asumiskulut sekä muut terveyspalvelukulut, kustannukset kohoavat korkeiksi, noin 2000 euroon, mikä pitää laskea vähintään sen työn hoitoarvoksi. Tästä yhteiskunnan tulee osa korvata ja näin kiittää hoitajaa yhteiskunnallisesta tukemisesta.

Myös voimassa oleva Suomen perustuslaki tukee tätä käytäntöä. 19 §:n mukaan kunnilla ei ole heitteillejättöoikeutta olipa taloudellinen tila mikä tahansa. Ko. lain mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa on oikeus välttämättömään toimeentuloon. Julkisen vallan, myös kunnan, on taattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Käytännön olosuhteisiin ja tähän lainsäädäntöön nojaten kuntien tulisi saada sitova hoito- ja palvelusuunnitelman toteuttamisvastuu ja lakisääteiset hoitopalkkiot koko maahan ja Kelan kautta rahoitettavaksi.

Mikäli omaishoidon tuki karsitaan, syntyy paniikinomainen tarve hoitolaitosten rakentamiseen ja henkilökunnan palkkaamiseen. Päätäjien tulisi ottaa lusikka kauniisti käteen ja lähteä rakentamaan viisasten kiveä sillä tavalla, että houkutellessaan yhä enemmän omaisia, ystäviä ja halukkaita hoitamaan vanhuksia ja sairaita kotiin, joihin useimmat ovat ehkä halukkaitakin. Ehkä tämä olisi yksi tapa pitää kurissa jatkossa yhä paheneva sairaudenhoito ja vanhushuolto.

Yleisesti ottaen omaishoito on raskasta, osittain salaa aiheuttavaa sekä fyysistä että psyykkistä väsymistä, jota hoitajan ei ole helppo myöntää.

Sanotaan, että jaksamattomuus ja väsymys on luonnollista ja luvallista. Tämä lienee totta, sillä hoitotyöhön sisältyy paljon tunteita, jotka voivat olla kielteisiä tai myönteisiä. Kielteisiä on vaikea myöntää, vaikka niistäkin puhuminen voi olla myönteistä terapiaa.

Yhteiskunnan taholta omaishoitajia tulisi kannustaa myönteisesti eikä lähteä pieniä palkkioita karsimaan, mikä viittaa ensisijaisesti halveksintaan.

Useimmiten omaishoitaja ei osaa arvostaa itseään eikä jaksaa kunnolla pitää yhteyksiä ystäviinsä, jotka surullista kyllä hiljallensa katoavat lukuun ottamatta todellisia ystäviä. Heiltä saa tukea. Jaksamiseen liittyen omaishoitajien tulisi kantaa siitä hyvää huolta, liikkua ja syödä terveellisesti hoidettava huomioiden. Myös sammakkoperspektiivistä pitäisi löytää elämäniloa, unelmia, jotka ovat elämän bensiiniä sekä uutta ajateltavaa. Vaikeimmissa tapauksissa elämänympäristö voi jäädä suppeaksi, elämä kääntyä sisäänpäin, harrastukset vähentyä ja TV jäädä ainoaksi kumppaniksi.

Omaishoito on myös moniulotteista. Sen jakauma ja vivahdemäärä on laaja. Ensinnäkin hoidettavien ikäjakauma on lapsesta vanhukseen ja sairauksien määrä lukematon. Tarvitaan monilukuinen asiantuntijamäärä hallitsemaan omaishoidon kirjavuus. Myös tästä näkökulmasta katsottuna sitä tulisi arvostaa, tukea ja opastaa työssään.

Tiedetään, että päättäjät ovat vaikeassa tilanteessa talouskriisin edessä ja sen vuoksi omaishoidon tuki on liipaisimella. Eteenpäin nähtynä ei pitäisi laukaista, vaan pudottaa ase kadoksiin.

Omaishoitoajatus alun pitäen on erittäin viisas ja kaukonäköinen. Esimerkiksi Oulu on säästännyt mittavan summan omaishoidon avulla.

Tämän hetken tilannetta arvioitaessa, omaishoidon osalta palkkioiden karsinta tulisi pysäyttää ja omaishoidon tasoa laajentaa ja kehittää entistä monipuolisemmaksi. Sitä kautta voitaisiin turvata hoitotakuu muun muassa vanhusväestölle. Ehkä tällä tavalla välttyttäisiin hoitolaitosten rakentamiselta ja hoitohenkilökunnan palkkaamiselta.

Lähiomaisten ja ystävien sosiaalinen apu voi kriisitilanteessa olla yksi keino tulevaisuuden vanhushuollon ja terveydenhoidon onnistumiseen.

Tauno Tarkkinen
Omaishoitaja, Oulu